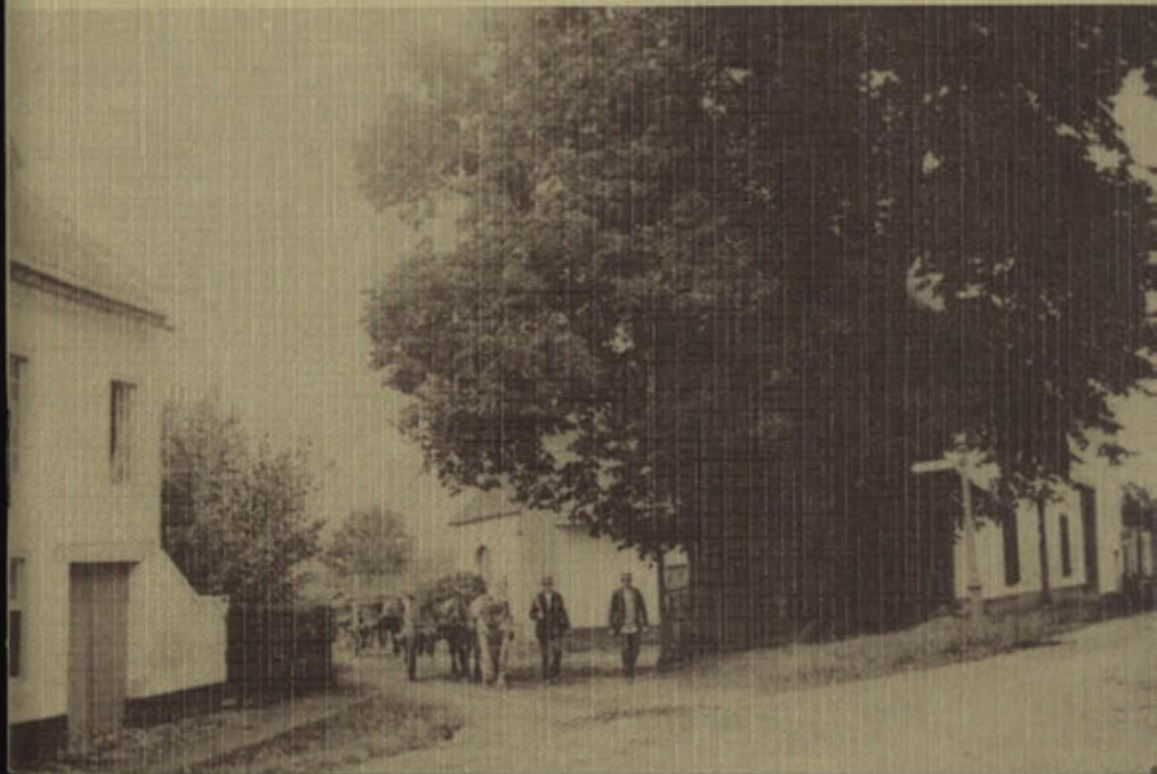

grueles

Een uitgave van de stichting 'GRUELES' december 1981, 1e jaargang nr. 5

Bij de voorpagina

Gezicht op de Trichterweg.

Voorwoord redactie

Geachte Lezer,

Dit is het laatste nummer van de eerste jaargang van Grueles. Onze penningmeester Nico Span deelde ons mee dat het aantal abonnementen, op het moment dat wij dit schrijven, 730 bedraagt, hetgeen voor een kleine gemeenschap als Gronsveld/Rijckholt een voortreffelijk resultaat genoemd mag worden.

Dat ons periodiek bij de bevolking zo in de smaak zou vallen had zelfs de grootste optimist binnen de stichting niet durven hopen. Het geeft ons de moed om op de ingeslagen weg verder te gaan en we hopen dat het aantal abonnementen nog zal groeien.

Dit laatste nummer wordt afgesloten met een register zodat U een artikel dat U nog eens wenst te lezen, gemakkelijk kunt terug vinden.

Mocht U in de toekomst nog wensen en/of opmerkingen hebben betreffende het periodiek, neemt U dan gerust contact op met een der medewerkers. Wij zullen alles doen om aan Uw wensen tegemoet te komen. En mochten in de toekomst door ons fouten worden gemaakt (hetgeen vast en zeker gebeurt) denk dan aan het oude Gronsveldse spreekwoord: "OUch loes hoonder legke waol 'ns ién de niétele".

Namens alle medewerkers van Grueles,

Gilles Jaspars, voorzitter.

Secretariaat:

Stationsstraat 69 6247 BK Gronsveld

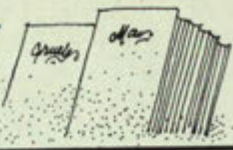
Tel 04408-1575

Rabobank Gronsveld rek. nr. 11.75.15.000

Postrekeningnr. van de bank 11.72.822 t.n.v. Stichting 'Grueles'

Abonnementsprijs f 17,50 per jaar, losse nummers f 5,00

Lang heeft het geduurd, beste lezers, eer er weer een teken van leven kwam vanuit de sectie archief. Nu zult U van ons wel willen aannemen dat er over het archiveren zelf niet veel interessants te melden valt. Men kan natuurlijk wel uitweiden over de vele publicaties en anecdotes waar het archief naar verwijst. Dit is echter het terrein van de sectie Historie en ik kan die beste mensen toch niet het gras voor de voeten wegmaaien.

Ik zal me dus beperken tot een beknopte uiteenzetting van de wijze waarop de sectie te werk gaat.

In ons openingsnummer heb ik al vermeld dat ik bezig was met het aanleggen van een schaduwarchief uit het archief van Maastricht.

Dit schaduwarchief bevat alle (tot nu toe bekende) publicaties over Gronsveld en Rijckholt.

Op meestal regenachtige dagen begeef ik mij zo nu en dan richting Maastricht en duik dan in het Stadsarchief, dat gelegen is boven de nieuwe Openbare Bibliotheek.

In de eindeloze rijen kaartenbakken begin ik te speuren naar elk woord dat betrekking heeft op Gronsveld, Rijckholt, hun bewoners en voorvaders etc. Van elke gevonden kaart wordt ter plaatse een fotocopie op kaart gemaakt. Deze kaarten komen per onderwerp en op alfabet gerangschikt in onze kaartenbak.

Heeft iemand, en dat geldt niet alleen voor begunstigers van onze stichting, informatie nodig over bovengenoemde publicaties dan kan hij bij mij de kaartenbak komen raadplegen. Indien hij een daarin vermeld artikel wil bestuderen dan is hij momenteel nog genoodzaakt naar het Stadsarchief te gaan om het betreffende artikel in te zien.

Er bestaan echter plannen om van elke in Maastricht aanwezige publicatie een microfilm te maken zodat men dan zelfs niet meer het dorp hoeft te verlaten.

Dit wat betreft het verleden. Voor het heden en de toekomst worden alle artikelen over Gronsveld en Rijckholt uit de Limburger en het Limburgs Dagblad geknipt, in ordners opgeborgen en in kaart gebracht. Voor publicaties in andere literatuur wordt er door het Stadsarchief jaarlijks een aanvullend boekwerkje uitgegeven, waardoor wij op zo breed mogelijke wijze geïnformeerd blijven.

Ik dacht hiermee een beetje licht geworpen te hebben op onze bezigheden. Bij nieuwe ontwikkelingen zal ik U zeker informeren.

Tenslotte wil ik nog een jonge Gronsveldenaar, n.l. Johnny Doyen (zoon van Zjirra) bedanken voor het kosteloos vervaardigen van een prachtige kaartenbak.

Daanke Johnny.

Jo Reintjens

'Humor' uit de oude doos (vervolg)

Wie veul oogen heeft eenen mensch? Antwoort: Drie, twee klaaren en een scheel.

Wat brant het langste: een wasse kers of reute (?) ? Antwoort: Zij branne alle beide korter en niet langer.

Hoe zouwter gij uw aenstellen om van twee alde zaeken een nieuw te maeken? Antwoort: Vreet twee alde stronten op en scheid eenen nieuwen.

Tuncken tuncken op de bank, tuncken tuncken van de banck, daer is geen schirurgien die het geneesen kan. Antwoort: Dat is een ey.

Daer saeten dry gebueren op hoogen muuren se makten een kapken van meer dan hondert duysend lapkens zonder naillen (naalden) of zonder drat. Raed ens hoe dat gaet? Antwoort: Dat zijn dry leyendekkers die een dak macken.

Twee schinkken, in het midden eenen mosterpot, raed ens wat is dat? Antwoort: Dat is een kont.

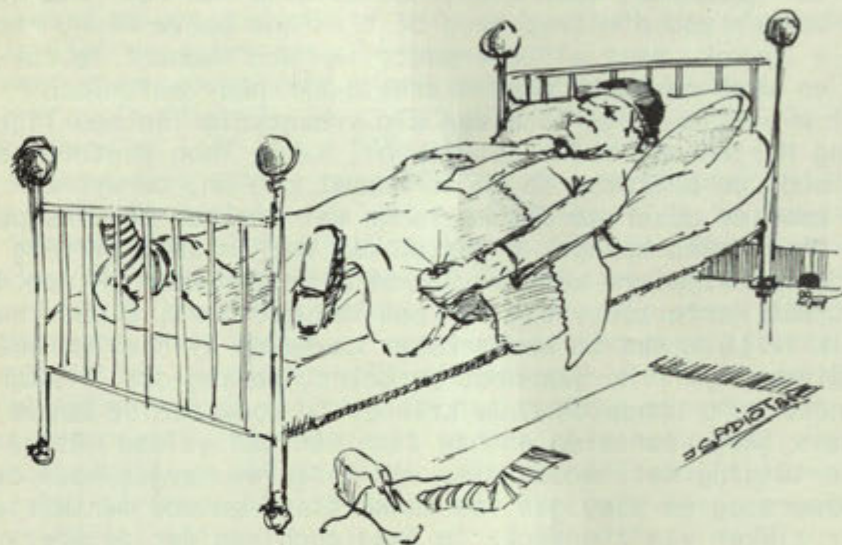

Harie

Zoe wie dit verhaol hié verteld wörd, ês 't ziëker neet êch gebëurd. Mesjins ês 't waol aordig dat 't zoe verteld wörd.

Mêt e gezich wie 'nne dè groet onréch ês aongedoën, kaom 'r 't duerp ién, sjtevig ién de pas, zoonder òm te lore. Z'nne boülhood ater op z'nne kop, terwyl 'r òm de tien meter 'nne vloek leet hure. Dat z'nne "kretzju", "kretzju" en nog 'ns "kretzju" gèine pas haw bié 'nne mènes dè geklejd goûng nao de lêste mode va Lûik, hõf geng wëurd. Gemeenlik magkde Harie, ('nne oppassende joonkmaan van tiënge de fiéftig dè bié ze zuster iéwoende) es hër va Mesjtreech opkaom, waol e prëutsje mêt Biena, dy, zoe gaw de zon sjèn op hëure sjtool vuur de poert zoot. Dêk leep 'r oûch ién bié Pootsj ién de sjmis vuur 't lêste noûts oét 't duerp of droonk zich èint mêt Zjang oét de kaffee terwyl 'r zich vrèigelde uüver de Hermenie en de Fanfaar. E sjèn 't meujlik te hebbe, dat veel te zién; veraal wie 'r langs 't Hëllig Hertbeeld kaom bié de kèrk en zich e kruús magkde of 'r nao e kõt vlege heef dy 'm 't lève lés-tig magkde. Normaal zoûw 'r zich gerealiseerd hebbe dat 't Hëllig Hertbeeld, dat mêt 'nne korrezjerende blik 't duerp op en aof loort, hëum dis oonbelèfhèid oügenblikkelik haw kënne aofsjtraove meh hûij haw 'r dao geng oûch vuur. 'r Haw nog waol d'n tiéd vuur 't good te määoke. Mêt de mismood ién z'n sjoon sjlëbde hër zich op hëim aon. 't Pak dat 'r oonder z'nne érm droog woog wie loed meh 'r naam zich neet de meujte 't e bitsje te ranzjere. Wie 'r bié hõn vuur de dëur sjtoûng wäor 'r nog neet oétgevlook. De lûij dy hëum dao zaoge sjtoën grawele, zoonder dat hër oûch mer get bewèging ién de dëur krèg, wèze nao hõnne kop en lepe wyjer. "Harie haw 't weer" en daan kôs m'r bëter oét z'n buurt bliéve. Naodat 'r 'n tiédsje aon de duur

haw sjtoën kloete en z'nne zoevëlste "kredzju" haw laote hure zaog 'r dat 'r mêt de verkierde sjluütel perbeerde ién te koëme. Wie 'r daan oûch ién z'n zjiélietés de goje voond en de duur nog 'ns va gif mêt z'nne sjoon haw bewërk, sjtoûng 'r ién de gaank. Zoonder zich te bedeenke leep 'r d'n trap op nao boëve, doeg zich oét en kroëp ién bed. Dat oétdoén doeg 'r mer haaf zoedat 'r nog versjeje attrebúte op en aon haw wie 'r oonder de dëkkes laog.

Merjan, 't zuster van Harie, dy ater ién de sjtaal de keu aon 't verzörge wäor, haw gemèrk dat get ién hoés wäor koëme, want d'n hoond wäor begëne te bletsje. Wie 't bies haw geziën wè 't wäor, haw 't zich òmgedriejd en wäor trukgegaange nao z'n koûw vuur wyjer te goën aon z'nne knoëk. Oûch hër verveulde e soërt oonwèr, meh 't laog neet op z'nne wëg vuur zich oûch nog aon de geng te hawe mêt de sjlëchte zën van de lûij. Mêt 't trëkke van de honsker en 't bletsje bié oonraad haw hër genôg. Wie Merjan de lêste kroûwker mës nao de mëstem haw braag en uüver de dëur van de vry gelëund nog éffe loorde wie de mèr hëuren top wäoter lëgdronk, veel 't hëur iénens op dat 't ién hoés mer akelik sjtel blèf. Ze voond 't e bitsje èigenaordig. Dao wäor ziëker 'nne iékoëme en aon d'n hoond haw ze gemèrk

dat 't 'nne bekênde wäor. Ze heel 't daan oüch neet langer vègde zich de han aon de sjollek aof en goüng, terwyl ze ién 't passere d'n hoond nog éffe uüver z'nne kop kèurde, 't hoés ién. Nuurges ién 't hoés bron 'n laamp, doch dat gebèurde waol dèkser, meh dat oüch nuurges, boéte de kat dy ater 'n moés aon zaot, ejnig tèike va lève wäor, bevremde hëur toch waol e bitsje.

Ienens daag ze aon de muügelikhèid dat .....

"'t Zal toch neet woer zién, noé al èine ién bed" Wie ze van oonder aon d'n trap reep of t'r 'nne boëve wäor, kaom d'r e zjwäok, neet al te vreuntelik "Joh" vanaof de zolder en veel de lèste oonzièkerhèid van hëur aof. Toch waol e bitsje oongerös uüver dit vreugtydig ién bed ligke goüng Merjan nao boëve en, jewaol, Harie laog pontefekaal ién bed, de boülhood op en de krevat nog öm, terwyl z'n erm zoewiéd uüver de dèkkes laoge dat z'n han bekaans uüver 't vootènd hoüng. E gezich dat Merjan waol hil érg op de laachsjiere wèrkde. Mèt vèul meujte kaom ze aon de wèit wat Harie zoe vreug ién bed haw gedriëve. E wäor naomelik ié Lúik nao de woerzekster gewès en dy haw 'm, boéte de dinger dy 'r Merjan neet vertelde, gezaag dat 'r zier bènnekort 'n oongelök zoüw kriéqe. 'r Woüw noé de medam 'nne sjläog vèur zién en haw zich ién bed gelaag mèt de uüvertüiging dat 'm dao niks kôs gebèure. Merjan hool de sjoüwers op en zaag get van "awwe flap" en zoe meh Harie wäor ziéker van z'n zäok. 'r Zaag oüch nog dat de woerzekster hëum bié 't verlaote van hëur geheimzinnig lokaal (zoonder hëum oets geziën te hebbe) zaag: "Et sois prudent, Henri van de Weerdt de Gronsveld" 'n Oétsjpraok dy Harie zoe gefrappeert haw dat de lèste twiéfel uüver de vakkènis van de vrouw wäor weggenoëme. "Mich kriéqe ze hié de ieste viertien daog neet oét 't ziéf", wäor 't lèste wat Merjan hoert wie ze alweer nao oonder goüng. Oüch zié wis neet dat de woerzekster langen tiéd hebbèrig nao de goüw reloëzjekèttel haw geloord dy Harie op z'nne boék droog en oe aon 'n deur plètsje hoüng mèt z'nne naom en adres.

Harie heel zich de hil naag aon z'n belofte en oüch nog e groet dèil van de vollegenden däg. Merjan doeg hëur wèrk ién hoés en ién de sjtel, braach de keender die de krote hagkde de koffie en heel, wat Harie betref rëkening mèt 'n hil zjoer "bevalling". Harie wäor d'n hillen däg

good van iénnèmes; Merjan verwènden 'm éch. Hër reskeerde 't neet vuur ze broed mèt e mets te sjniéje of z'n èrappele mèt 'n versjèt ién z'nne moond te dúije; 'r wäor érg verzichtich. Me wis mer noets.

Tiëngen d'n aovend begös Harie toch 'nne kriebel ién z'n aterwèrk te veule en oüch z'n blaos tünde versjynsele van 'n ziéker gesjpannenhèid. 'r Besjtèjde dao vuuriers gèng aondach aon meh nao gelang d'n aovend verleep woerd d'n drök erger en begös hër zich toch e bitsje oongerös te määke want uüver opsjtoën of zich bedene van èin of aander "gevierlik" apparaat daag 'r geng sekon.

Ömtrent tien oor sjtoüng z'nne boék gesjpanne wie de sjnaore op 'n fiejoel. De zjwèit braok 'm oét en 'r rääzelde uüver ze liéf wie e bläod aon 'nne boüm. Wie 'r iénens weer daag aon 't oongelök van de woerzekster sjloog 'm de sjrik öm 't hert. Op dat momeent woert 't 'm dudelik dat 'n groete ontploffing oüch 'n oongelök ès. De oétwèrkking van die gedèchte leet neet lang op zich waachte. 'r Zaog 't al allemaol vuur z'nne gèis. 'nnen Enorme sjläog dat de panne zich luchde, z'nne boék ién honderd sjtökke, d'n tepiet ién de käomer voül sjteenkende vlekke en de göt aon de sjtraot voül rotzooi. Op dat memeent räägkde hër gaans ién paniek, sjproüng oét 't bed en rende, bang vuur de groete sjläog, mèt de vinger ién de oére nao 't per-taol. Dao sjriewde hër op 'n meneer die doër mérg en bèin goüng: "Hélp, hélp, ich sjtaon op sjpryng!"

De keender dy ién de kuüke 'n pan sjpek lèg aote dy midde op de taofel wäor gezat, zaote es versjtejnd bié 't hure van dè vrèiselikke buük. Doorke dè mèt z'n versjèt zjus e sjtök broed ién de pan sobde, wäor vaan sjrik neet mie ién sjtaot z'nne érm op te luchte en zaot mèt e gezich wie e fletske kies te lore of 't ze lèste oor wäor. Eleng Merjan blèf kalm. Ze pagkde d'n top, dè ze al d'n hillen däg vuur de "groete plechtighèid" haw vèrdig sjtoën, sjnapde en passant 'n gezèt oét de laoj van de kas en vègde nao boëve. Dao trof ze 'nne volkoëme wèzeloze Harie, dè ién ze naachshömp, mèt dao oonderoét e päor sjniewitte bejn, daobié de kervat ién z'nne nak en de boülhood op de kop, 'n sjpookversjyning vörmde.

"En noé ès 't oét" zaag Merjan en sjnabde zich d'n doeds-blèike Harie, luchden 'm de sjlip op van ze naachshömp en

dūiden 'm op d'n top. Wat doūw gebeurde velt bekaans neet te besjriëve. 't Wāor get es of 'n oonwèr losbraak Merjan zat de roéte oëpe en heel zich op vyligen aofsjaand. Harie begōs laansem weer kleur te kriége en nao gelang d'n top zich vōlde voelt Harie zich sjtōkke bëter. 'r Begōs zich zelfs zoe bevryd te veule dat 'r de wāorsjoūwing van de woerzekster vergaot. Wie hër dan oūch z'n groete kemissie haw gedoën trok hër mèt 'n opgelōch gezich e sjtōk van de gezèt aof vuur z'n aterwèrk aof te vège. E braach 't pepier nao z'n batse en dao haw 'r noé verzichtig mōtte ziën. Want zjus bié de abonnees sjoët z'nne middelste vinger oét en vloëg doër 't pepier. Harie wāor neet vys oétgevalle, kōs zelfs vèul hebbe, meh dit goūng te wiéd. Op 't zelfde memeent dat z'nne vinger mèt 't oonappetiételik sjpōl haw kēnnis gemak sjaggerneerde hër zich zoe aon 't vuurval dat 'r mèt 'n vāort z'n haand wegtrok, d'n érm de loch ién zjwejd en ejnige sekon mèt z'nne vyze vinger ién de loch sjtoūng wie e sjaolkeend dat get, meh daan mèt 'n appetiételicker gezich, aon de mèister wèlt vraoge. Dao-nao woūw 'r mèt èine sjlāog 't sjpōl van z'nne vinger hoūwe meh haw neet geziën dat 't bed get kort ién z'n buurt

sjtoūng. Dè sjlāog woerd 'm fataal. Krāokend kaom z'nne vinger op de bedplaank teréch. Harie sjriewde 't oét van de pyng. 't Wāor te lāot: de vinger wāor gebroëke. De woerzekster oét Lūik haw geliék krège.

Wie Harie de vollegenden dāog, de haand fleenk ién 't verbaand, mèt Merjan ién de bōs zaot op wëg nao d'n dokter, zaog Merjan dy tiēngen 'm uūver zaot, iénens 't plëtsje op Harie z'nne boék. Ze sjoët ién 'nne laach en zaag: "Lange, de bis toch 'nnen os. Dat vrommes vaan Lūik hèt op d'nnen nāovel kēne lēze wès te bis en oe ste woens en dich daodoër e bitsje opgejaog." Harie zaag niks, loorde sjtel vuur zich oét en grawelde vuur z'n èige: "'t lōdder".

Wil Reintjens (van Bèr van Zjoke).

'Humor' uit de oude doos

Tien gebroeders met hoornen mutsen op. Antwoort: Dat zijn de tien teenen.

Wie zouwer doen om eenen mensch leugenechtig te maeken? Antwoort: Pak eenen stront in uwen mond en kots hem teegen de kerkdeur aen, dan seegt men: wat een verken heeft daer gescheeten?

Groen zijn de muren, wit zijn de gebuuren, swart zijn de paepen die in het kapelken slaepen. Antwoort: Dat is eenen appel.

Daer is een ding, van binnen wit, van buyten rouw, dan weurt het swart en dan krijgt het eenen stard. Antwoort: Eenen ard-appel.

De sjtraot aof

Weenteraovend es ich de sjtraot aof goûng,
bié sjiëmerlaampe aon illetrikse pëul.
'n Vol maon dy oonder 'nne bloûwen hiëmel sjtoûng,
toch hoert en zaog ich nog vëul.

De bys joog langs de hoëzer aof
en sjpëulde mêt de roûk vaan 'n sjoûw.
Iën e kalderloëk zaot 'nne zak mêt kaof,
oûch de gerdyne en poerte wäoren toûw.

Tekening Hans Mulder

Ich goûng op kloompe, sjtôp op, sjtôp aof.
Dy hawwe de kleure van de rëngebaog.
ich wis oe ekere maosklaw laog,
sjoens 't duûster wäor en ich ze neet zaog.

De blomme sjtoûngen op de roëte,
dat wäor de gooj käomer vëur,
de weenkelkes sjynde nog get leech nao boëte,
hië en dao 'n trëkbel aon de dëur.

't Sjttoonk nao zëik en sjtroont,
mêt de luter haaf bevroëre iën de göt,
ich hoert 't joonke van 'nnen hoond,
mêt aon z'nne sjtuts twie rommelspôt.

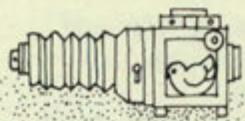
Vuur mich goûng 'nne nao de hermenie
en eng mêt e waffeliëzer, haaf oët de kelbas.
Aon de bös sjtoûnge t'rs nog twie,
get lieger dry, dy goûngen op d'n das.

Ich hoert d'n dienemoo van 'nne fits,
mêt moffen aon 't sjtuur.
'n Dëur sjtoûng op 'n rits,
de kat wäor oët, dao wäor dat vuur.

De wëg wäor rond,
dat aal oonder 'nne slyven toën.
Miëne geboertegroond,
ich zeen mich nog de sjtraot aof goën.

Gus van den Boorn (van Zjeng van Bërke).

Kên d'r hön nog?

Er zullen maar weinig lezers zijn die hem werkelijk gekend hebben; hij stierf immers 70 jaar geleden: Mathijs Frederix, beter bekend als "d'n awwen Thijs". Hij was hoefsmid in Rijckholt net zoals zijn vader die ook Mathijs heette. Uit een gezin van acht kinderen was hij de enige

*Mathijs Frederix
geboren 5 januari 1845
overleden 22 februari 1911
Thijs bij de paters Dominicanen
bezig met het maken van de
'kamers', die werden
afgeschoten tijdens de processie
in de kloostertuin ter
gelegenheid van het feest van de
H. Dominicus.*

die zijn ouders overleefde en zo de naam en het beroep van zijn vader kon voortzetten. Van zijn vader is nog bekend dat deze naast smid nog schepen en wethouder was, dat hij pas op 37-jarige leeftijd trouwde met de veel jongere Catharina Dassen waardoor hij op 63-jarige leeftijd nog vader kon worden.

"D'n awwen Thijs" leerde het vak zoals zovelen in die tijd in Luik en later bij zijn vader. Naast smid was hij nog bekend als gebedsgenezers, vooral bij jicht. Zo gebeurde het vaak dat men met vee naar hem toekwam om het te laten zegenen. Op een dag kwam boer Debey uit Maarland met een manke koe, Thijs zegende de poot op de rituele manier en beloofde voor de genezing te zullen bidden. Een week later kwam de boer echter terug met de mededeling "dat de krak nog altiéd läöm wäor", waarop het gehele ritueel zich nogmaals herhaalde. Toen echter nog een week later de boer weer terug kwam vond Thijs dat het tijd werd om de poot eens aan een nader onderzoek te onderwerpen.

De krak werd in de "noedsjtaal" geplaatst, waarna de bewuste poot omhoog en vastgebonden werd. Daarna werd de hoof goed schoongemaakt en verder met de beitel behandeld waarna bleek dat een spijker door de hoof in de poot was terecht gekomen. Toen Thijs de spijker eruit had liet hij deze aan de boer zien met de woorden: "Ja, Debey, dan haw ich nog lang kënne béje ie ich dè droét haw".

Zulke anecdotes zeggen ons veel over mensen uit die dagen: hun diepe geloof maar ook hun relativiseringsvermogen. Hoewel er in die tijd bij allerlei gelegenheden een "flinke pot werd gepakt" deed Thijs daar nooit aan mee. Op één uitzondering na: dat waren die enkele keren per jaar dat hij (te voet natuurlijk) naar Maastricht ging voor een "kemie" of familiebezoek. Op deze dagen pakte Thijs graag een pot teveel, misschien zelfs een paar potten teveel, waardoor de voetreis terug extra moeilijk werd. De smidse was in die tijd de ontmoetingsplaats voor iedereen, vooral als het regende of in de winter wanneer het koud was. De boeren hadden dan niet veel te doen zodat men de smidse opzocht waar het droog was en altijd een vuurtje brandde; bovendien vond men er altijd "kompeney". Ook de kinderen zochten die plaats op omdat er altijd wel iets gebeurde wat de moeite waard was. Als men weet dat

het in die tijd normaal was dat kinderen bang werden gemaakt met begrippen als "haokemenneke" "de wèrwoûf" en "witte wiéver" kan men het volgende ook beter begrijpen. "D'n awwen Thijs" probeerde, net als andere oudere mensen, de kinderen bang te maken om ze op die manier makkelijk de baas te blijven. Alleen had hij wel een zeer speciale manier gevonden om dat te doen. Kinderen die voor de eerste keer in de smidse kwamen werden door hem in de "sjroûfsjtok" gezet, waarop hij deze langzaam dichtdraaide. Wanneer het kind bang werd en ging huilen of roepen om eruit te mogen werd hieraan pas na enig talmen gevolg gegeven.

*In het huis geheel links had Thijs voor 1900 zijn smidse.
De kinderen op de foto zijn enige kinderen van Zjang van de Vrieje.*

Aan deze hobby van Thijs dankt trouwens een bekende Rijckholtse familie haar bijnaam, n.l. "Van de Vrieje". De vader van de nu nog in Rijckholt wonende Zjang van de Vrieje kwam als kind ook in de smidse, waar hij door Thijs

ook in de "stroûfsjtok" werd geplaatst. Langzaam draaide deze de schroef aan, maar wat hij verwachtte gebeurde niet. Het kereltje gaf geen krimp en was helemaal niet onder de indruk. Uiteindelijk moest Thijs wel ophouden omdat het niet zijn bedoeling was om iemand werkelijk pijn te doen. Later zei hij tegen omstaanders en ook in gesprekken met vrienden: "Meh dat ês 'nne vrieje huur" (een weerbarstige).

Tot op de dag van vandaag spreekt men nog over "De Vrieje" of "Zjang van de Vrieje" wanneer men Zjang Caelen of zijn vader bedoelt.

Er zijn trouwens nog meer Rijckholttenaren die hun bijnaam aan d'n awwen Thijs te danken hebben.

Thijs was in 1870 getrouwd met Maria Elisabeth Roosen, waarmee hij zes kinderen kreeg. Ook nu overleefde maar een van de kinderen zijn ouders en wel Mathijs Hubertus, geboren 7-5-1871. Ook deze zette later het beroep van zijn vader voort.

Toen rond 1880 de paters Dominicanen zich in Rijckholt vestigden was de verstandhouding tussen Thijs en de eerwaarde heren aanvankelijk niet zo best. Vooral bij de bouw van het klooster moeten er wel eens meningsverschillen zijn geweest. Later raakte hij echter helemaal in de ban van het vergeestelijkte leven van de Dominicanen en leefde hij zoveel mogelijk naar de strenge regels van de orde der Dominicanen. Nu was hij ook dagelijks in het klooster te vinden waar hij alle voorkomende klusjes opknapte en graag verbleef.

Thijs stierf op 22 februari 1911 en werd bij de kerk in Gronsveld begraven.

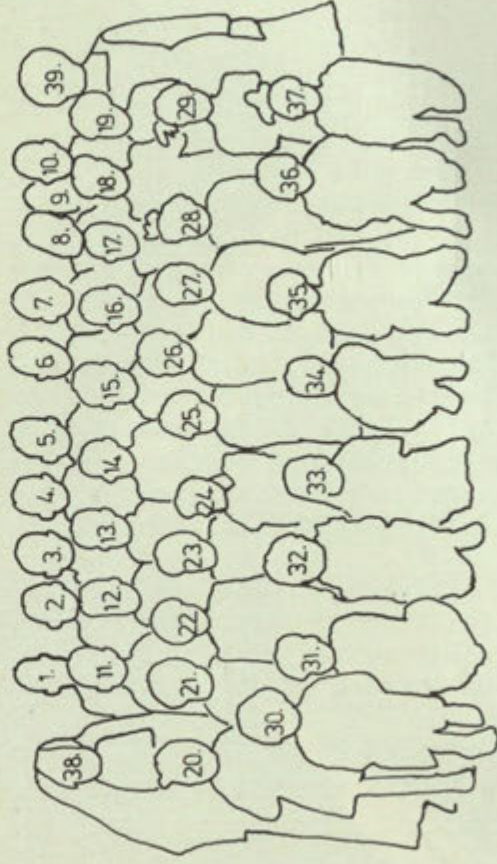
Zjang van de Vrieje weet nog te vertellen dat enkele dagen na zijn begrafenis een struik witte bloemen op zijn graf bloeide en aangezien dit in februari geen normale zaak is moest dit een teken zijn dat hier een heilige was begraven.

Wallie van de Weerd
(van Door de bekker)

Bewaarschool 1957

1 Louis Bernards 2 Peter Lemmens 3 John Gorissen 4 Henny v. Heeswijk 5 Henk v.d. Weerdt 6 Bert Goessen 7 Theo v. d. Weert 8 Rens Doyen 9 Leon Schrijnemaekers 10 Mathieu Waber 11 Ton Bouchoms 12 Johan Schiepers 13 Boudewijn de Bok 14 Peter Vries 15 Wil schrijnemaekers 16 Guido Martens 17 Ger Kuipers 18 Karien Ummels 19 Marij Munnix 20 Ria Scheres 21 Iny Olislagers 22 Lizette Caelen 23 Odilia Wolfs 24 Alice Starren 25 Ingrid Hulst 26 Astrid Landerloo 27 Jozine Klinkenberg 28 Tiny v. Caldenborgh 29 Margriet Scharnigg 30 Els Waber 31 Marie Louise Schrijnemaekers 32 Johanna Hayen 33 Grace Hurkens 34 Marie Louise v.d. Weerdt 35 Marleen Lemmens 36 Jeanette Goessens 37 Helène Hessels 38 Zr. Erminolda 39 Juffr. Gidia Dassen.

Nieuwe straatnamen

Een van de gevolgen van de herindeling van gemeenten in Zuid-Limburg waarbij de kernen Gronsveld en Rijckholt samengevoegd worden met de gemeente Eijsden, zal zijn dat in de nieuwe gemeente Eijsden (Groot-Eijsden) een aantal straatnamen voorkomen, die thans nog gelijkloidend of vrijwel gelijkloidend zijn.

Het is onmogelijk dat binnen een gemeente straatnamen voorkomen die gelijkloidend zijn. In de huidige gemeente Eijsden dienen vier straatnamen gewijzigd te worden en in de gemeente Gronsveld zullen zes straatnamen veranderen. Om vast te stellen welke gelijkloidende straatnaam in welke gemeente zou veranderen c.q. blijven bestaan, werd gekeken naar het aantal woningen aan deze straten. Van de straat met de meeste aansluitingen werd de naam gehandhaafd.

Het gemeentebestuur heeft bij deze straatnaamwijziging advies ingewonnen bij de stichting Grueles. Overeenkomstig het door ons uitgebrachte advies werd door de gemeenteraad van Gronsveld de naamgeving van de straten vastgesteld.

We geven U nu de oude straatnamen en de nieuwe (per 1 januari 1982) straatnamen; tevens vindt U per wijziging een toelichting.

Bernhardstraat wordt BENEDIC STRAAT.

Jean Benedic was een geboren Gronsveldenaar. Begin van dit jaar is hij in de Belgisch-Franse grensplaats Quiévrain - waar hij meer dan 50 jaar heeft gewoond - overleden.

Gedurende al die jaren, dat hij buiten Gronsveld woonde bleef hij toch nauw met zijn geboorteplaats en vooral de schutterij verbonden. Hij toonde dit door jaarlijks aan de sacramentsprocessie deel te nemen, evenals aan de 4 jaarlijkse feestelijkheden van de Grote Bronk.

In de persoon van Jean Benedic wordt tevens een hommage gebracht aan al de oud-Gronsveldenaren die, alhoewel (veelal gedwongen) buiten het dorp wonend, door hun aanwezigheid op hoogtijdagen hun gehechtheid aan de oude tradities tonen.

De westelijke Parallelweg wordt ASSEWEG.

Sinds mensenheugenis wordt deze weg in de volksmond aangeduid met de naam "Asseweg". Dit omdat het wegdek met sintels van de Zinkwitfabriek van Eijsden werd onderhouden.

Lambert Klinkenberg bevestigt het bord 'Gronsvelderkerkplein' aan de kerkmuur.

Kerkplein wordt GRONSVELDER KERKPLEIN.

Door deze benaming blijft zowel de benaming "Kerkplein" als ook de naam van de huidige gemeente Gronsveld bewaard.

Trichterweg wordt MAASTRICHTERWEG.

Met deze nieuwe benaming wordt de herinnering levend gehouden aan het feit, dat deze weg eeuwenlang - waarschijnlijk is hij van Romeinse oorsprong - de meest gebruikte verbinding met Maastricht was.

Voerenstraat en Voerenweg worden VOERENWEG.

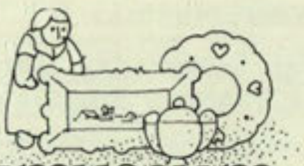
Het gevaar van een verwisseling met de in Eijsden gelegen Voerstraat - alhoewel klein - wordt hierdoor vrijwel geheel weggenomen. Bovendien gaat hierdoor de herinnering, dat de Voerenweg en Voerenstraat de oude verbinding met het Belgische 's Gravenvoeren vormen, niet verloren.

Langstraat wordt DUYSTERSTRAAT.

Uit de Schepenbankarchieven van het graafschap Gronsveld blijkt, dat deze benaming reeds in de 18e eeuw voorkwam. Dit is dus de oude benaming voor deze straat, en niet, zoals velen menen, voor de huidige van Caldenborghstraat.

Jef Simons

Streekmuseum

Ook deze keer hebben wij weer een bijzondere gift te melden. Van de heer M. van Heyst (oud-medewerker van het Stadsarchief te Maastricht) kregen wij het afgebeelde, met de hand gemaakte geweer. Het blijkt een zogenaamd "stropersgeweer" te zijn. Met een eenvoudige handgreep (klem) kan de loop van de kolf gescheiden worden. Zo kon dit geweer onder jas of in broekspijpen onopvallend worden megedragen.

Ik ben eens aan een oude jager in Gronsveld gaan vragen of er niet méér over het stropen te vertellen viel. Sjeng Goessens begon met te zeggen dat er maar weinigen waren, die echt gingen stropen. Onder "stropen" verstaat hij stroppen plaatsen en klemmen leggen. In vroeger tijden hadden de meeste mensen een geweer en dat werd ook door velen gebruikt. Over het stropen als zodanig liet hij, wellicht wijselijk, niet veel los. Wel vertelde hij een leuke anecdote die zich afspeelde tegen het einde van de vorige eeuw en die ik de lezers niet wil onthouden. "Hûibke Gelen, een voor vele oudere Gronsveldenaren be-

kende naam; aldus Sjeng" was stroper in hart en nieren. 's Avonds vertrok hij naar het bos en men wist nooit wanneer hij weer terug kwam. Op een nacht liep hij als gewoonlijk zijn strikken langs toen hij plotseling gekraak in het kreupelhout hoorde. Hij keek op en zag een reusachtige gedaante van meer dan twee meter op zich afkomen! Hûibke stond stokstijf, maar kon toch nog het woord "halt" uitroepen (wellicht enigszins gesmoord door zenuwen). Doch de gestalte hield niet halt, erger nog, kwam zowaar recht op hem af en Hûibke zag zijn ondergang al tegemoet. Hij meende op dat moment met de "witte wiéver" van doen te hebben, en dan had je laatste uur wel geslagen! (De "witte wiéver" waren in die tijd bekende spookverschijningen).

Toen echter de gedaante met bulderende stem te kennen gaf dat hij voor niemand "halt" hield, zeker niet voor stroper Hûibke, en hem tevens de weg naar "Eckelder" vroeg, kwam er weer enige kleur op Hûibkes gelaat. Hij herkende de stem (en toen ook het postuur) van de toenmalige pastoor van Eckelrade, die, na diverse glazen gedronken te hebben, een ommetje maakte, in het bos verzeild geraakt was en daar de weg was kwijtgeraakt. Of zij toen samen de tocht van Hûibke hebben afgemaakt wist Sjeng Goessens niet te vertellen. Zo blijkt ook dat het toenmalige stropersleven niet altijd over rozen ging.

In de vorige uitgave van Grueles vroegen wij meer informatie over een afgebeeld snijapparaat. Ontzettend veel reacties zijn bij de leden van de sectie streekmuseum binnengekomen. Hiervoor onze hartelijke dank! We geven U enkele oplossingen:

- het is een mes om grotere dieren te castreren
- een apparaat om bezemstelen op maat te snijden
- een voorwerp om het mengsel van mest en stro uit de varkenstal te versnijden
- dit apparaat werd gebruikt om het stro mooi op maat te snijden bij het opbouwen van mijten
- een apparaat om stro mee te snijden.

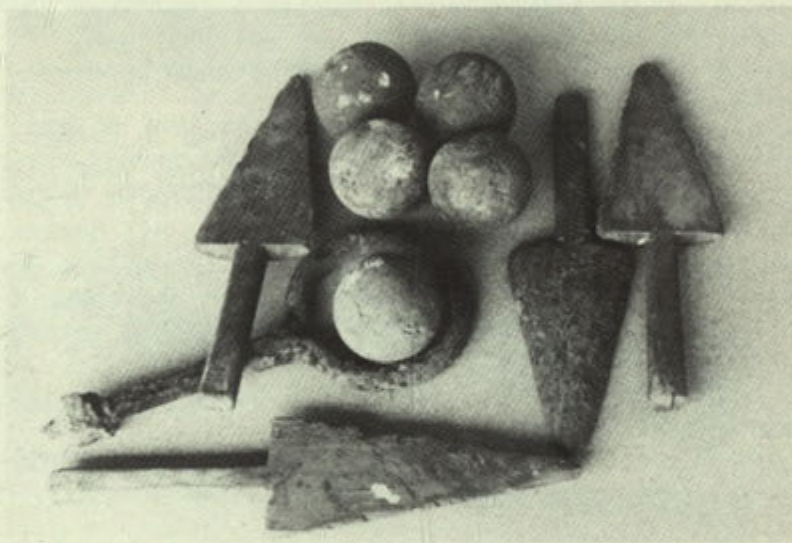
De meeste reacties kwamen overeen met de algemene omschrijving van "STRO-VERKORTEN". Het gereedschap werd ge-

bruikt voor het op maat snijden van strooien "pöppen", die onder de dakpannen werden aangebracht om deze sluitend te maken.

De eigenaresse van het voorwerp (mevr. Reintjens, Stationsstraat 36 Gronsveld) en meerdere mensen die reageerden, konden nog precies beschrijven waar en hoe de "stro-verkorter" gebruikt werd.

Ondanks het feit dat dit apparaat specifiek was voor het maken van de "pöppen", is het best mogelijk dat het nog voor meerdere doeleinden werd gebruikt.

Een andere vermeldenswaardige gift is het afgebeelde "Bugelspuil". Dit werd ons, naast nog een vijftiental andere voorwerpen, door de familie Caelen-Dassen uit Rijckholt in bruikleen gegeven.

Het spel bestaat uit vier houten schopjes ("palëtte), een ijzeren ring en zes houten ballen.

Het is ons ook bekend dat dit spel op de zogenaamde "bugelbaon" gespeeld werd. Wat wij echter niet weten: hoe waren de spelregels?

Indien iemand hier een antwoord op weet geef dit dan door aan Jo Reintjens, Holegracht 2c (tel.1453).

We zien met spanning Uw reactie tegemoet.

Joost Gadiot

Natuur

'De pool van Kips'

Nog niet zo lang geleden was de aanwezigheid van kikkers, padden en salamanders in ons dorp de gewoonste zaak van de wereld.

Zo vertelt Lieske Goessens (oët de koujl) dat in de paartijd de "Riékelderwëg" zwart zag van de "kroddele" (padden). De "kroddele" trokken massaal de weg over om in de "Wyjerte" voor nageslacht te zorgen. De Wyjerte, een stukje natuur dat z'n weerga niet kende, zijn helaas gedempt.

'De pool van Kips' na de schoonmaak.

In 1981 een onbegrijpelijke zaak, en velen denken er met weemoed aan terug. In een van de volgende nummers zal aan dit uniek stukje Gronsveld ruimere aandacht worden besteed.

Lieske herinnert zich nog dat veel padden het slachtoffer werden van het toen nog niet intensieve verkeer.

De dode dieren zorgden op de Riékelderwég voor een zeer onaangename geur.

Vele jongens en meisjes uit Gronsveld en Rijckholt hebben vandaag de dag nog nooit een pad of salamander in de na-

tuur gezien. Dit komt vooral omdat vele poelen, die door koeien en ander vee als drinkbak werden gebruikt, verloren zijn gegaan. De voornaamste oorzaken zijn: de lagere stand van het grondwater, het storten van puin en de vervanging door de bekende ronde betonnen bakken.

Deze bakken met hun hoge randen zijn wel hygiënisch, maar ze zijn helaas door de amfibieën niet te gebruiken.

De sectie Natuur van Grueles heeft daarom besloten om de nog bestaande poelen te herstellen en te onderhouden.

De prachtige poel van Nic Houben in "Pootsjweij" aan de Saovelswég, stond als eerste op het programma.

Deze poel, in het dorp beter bekend als de "pool vaan Kips", is een ongeveer 1,5 meter diep in de grond gelegen bak met een lengte van 6 meter en een breedte van 3 meter.

Toen de poel niet meer diende voor het drinkwater van de dieren, slibde de aanvoergeul dicht. De poel droogde uit en het niveau van de bosleem en het afval steeg ieder jaar.

Op zaterdag 17 oktober j.l. zijn we met 9 leden, waarvan 6 jeugdige, in 'n druilerige regen aan de slag gegaan.

De overvloedige begroeiing werd verwijderd, de aanvoergeul uitgediept en de inhoud van de bak met vereende krachten afgevoerd.

We hopen dat deze poel net als vroeger weer grote aantallen kikkers, padden en diverse soorten salamanders zal herbergen.

Tenslotte wil ik U verzoeken deze en andere poelen zo veel mogelijk met rust te laten en niet leeg te vissen, omdat anders deze, door de wet beschermde dieren voorgoed uit onze natuur zullen verdwijnen.

Pim v.d. Weerdt

Vleermuizen

Vleermuizen kom je in veel griezel- en spookverhalen tegen. Bij de meeste mensen hebben deze diertjes dan ook geen goede naam. Vooral in de tijd dat bijgeloof nog veel voorkwam, kreeg men een onbehaaglijk gevoel bij het zien van een vleermuis. In onze streken zag men deze diertjes ook nog aan voor kwade geesten en het gebeurde wel eens dat men gevangen genomen vleermuizen boven de deur spijkerde om andere kwade geesten te weren. Iets van dit bijgeloof komt ook in onze tijd nog voor. Sommige mensen denken namelijk dat deze vliegende zoogdieren je in de haren vliegen als ze even de kans krijgen. Bèr Doyen vertelde me dat hij als kind van een jaar of veertien met vrienden de langs de weg gelegen kelder van Zjèr van Graatsje (Zjèr Doyen; hij woonde waar nu Gilles Jaspars woont) binnendrong om de daar aanwezige vleermuizen met stokken naar buiten te jagen. Bèr en zijn vrienden droegen de vleermuizen namelijk geen goed hart toe, want ook zij dachten dat deze dieren je in de haren zouden vliegen. Wie het leven van de vleermuizen eens wat nader dat bekijken, zal echter al snel tot de ontdekking komen dat het niet om griezelige, maar om nuttige en interessante diertjes gaat. Nuttig vooral omdat ze ons verlossen van veel schadelijke en hinderlijke insecten zoals vliegen en muggen. Deze insecten vangen ze tijdens het vliegen met behulp van een soort echopeiling. De "bläojermoès" - zoals haar naam oorspronkelijk in het dialect luidt - stoot dan, voor ons niet hoorbare, geluiden uit die als een echo teruggekaatst worden als ze een prooi of hindernis raken. De vleermuis kan hierdoor de aard en plaats waar het object zich bevindt bepalen. Als het voorwerp beweegt, kan zelfs de richting van dat bewegen bepaald worden. Vleermuizen "zien" dus eigenlijk met hun oren (zie tekening).

Dat de meesten onder U niet dikwijls een vleermuis te zien krijgen, ligt aan het feit dat het nachtdieren zijn. Pas bij het intreden van de schemering beginnen ze op jacht te gaan. Wie dan goed oplet, heeft een redelijke kans om ze te zien rondfladderen.

Om U een idee van hun voorkomen te geven; ik heb ze afgelopen zomer in de avonduren zien rondfladderen onder een aantal lantaarnpalen (daar bevinden zich insecten die op het licht afkomen) langs de Voerenstraat, aan de oostkant van het Europapark en ter hoogte van café Kips. De vleermuizen gaan echter niet alleen in onze gemeente op jacht; ze slapen er ook.

De grootoorvleermuis.

Tijdens een in de afgelopen zomer uitgevoerde vleermuizeninventarisatie met leden van de Zoogdierenwerkgroep van het Natuurhistorisch Genootschap, heb ik zowel in de kerk van Rijckholt als in de kerk van Gronsveld vleermuizen gezien. In Rijckholt ging het om één vleermuis waarvan de soort niet viel te bepalen doordat het dier vloog. In de gewelven boven het middenschip van de kerk in Gronsveld was de soortbepaling wel mogelijk; er hingen acht jonge grootoorvleermuizen.

In het koude jaargetijde zult U de vleermuizen echter niet in Gronsveld en Rijckholt kunnen zien rondvliegen.

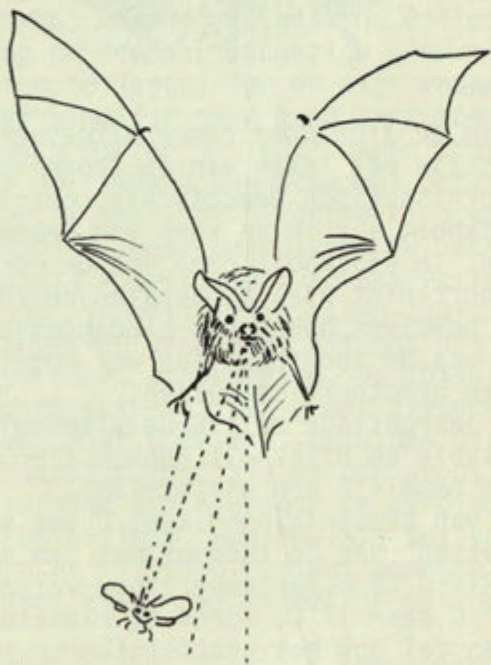
Ze houden dan namelijk een winterslaap.

In deze tijd van bezuinigingen kunt U dat vergelijken met het "lager zetten" van de thermostaat van onze centrale verwarming. Als U de kamertemperatuur verlaagt van bijvoorbeeld 21°C naar 17°C, wordt de radiator natuurlijk minder warm en zal ook het brandstofverbruik (gas of olie) lager zijn. U merkt het in de beurs als de rekening komt. De vleermuis doet eigenlijk hetzelfde. Als ze aan de winterslaap begint, wordt de temperatuur flink verlaagd en zodoende aangepast aan die van de overwinteringsplaats. Door die temperatuurverlaging is er minder brandstof

(voedsel) voor het lichaam nodig. De in de zomer door de vleermuis aangelegde vetvoorraad in haar lichaam is dan ook voldoende om de winter door te komen. Voor dit overwinteren dienen o.a. de ondergrondse Zuid-Limburgse mergelgroeven; bij uitstek geschikte plaatsen door hun constante temperatuur van ongeveer 10° C en hoge vochtigheid. Deze vochtigheid zorgt ervoor dat de vleermuis tijdens de winterslaap niet uitdroogt.

Sinds enige tijd hebben de vleermuizen in onze omgeving trouwens weer een nieuwe overwinteringsplaats: de vuursteenmijn in het Savelsbos. De heer F. van Westreenen van het Staatsbosbeheer wist mij te vertellen dat hij drie watervleermuizen in de voor het onderzoek gedreven galerij had gezien. In de prehistorische gangetjes zelf brengen waarschijnlijk nog meer vleermuizen de winter door.

D.m.v. 'echopeiling' vangt de vleermuis zijn prooi.

Jammer genoeg behoort ook de vleermuis tot onze bedreigde diersoorten. De oorzaak van deze bedreiging ligt in de meeste gevallen bij de mens. Denk maar eens aan het kappen van bomen om hout te verkrijgen voor de open haard. Hierbij sneuvelen ook holle bomen en dié worden nu juist door de vleermuizen als zomer- en winterverblijf gebruikt. Maar hierbij blijft het niet. Veel vleermuizen sterven doordat wij gebruik maken van chemische houtconserveringsmiddelen bij de restauratie van gebouwen. Ook het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen in onze tuintjes en in de land- en tuinbouw zorgen voor een vermindering van het aantal vleermuizen. Ze sterven namelijk door het eten van grote aantallen vergiftigde insecten.

De heer W. van der Coelen uit Maastricht vertelde me dat het ringen van deze diertjes voor onderzoek ook schadelijke gevolgen heeft zoals storing tijdens de winterslaap en verwondingen door het ringetje. Tegenwoordig ringt men de vleermuizen in ons land dan ook niet meer.

Rooskleurig ziet het dus niet uit voor deze nachtelijke vliegers. Toch kunt ook U een steentje bijdragen tot het behoud van deze in ons land beschermde diersoort, al is het alleen maar door ze niet te verontrusten in hun zomer- en winterverblijfplaatsen. Dit laatste lukt het beste door deze plaatsen niet op te zoeken.

Voor meer inlichtingen over vleermuisbescherming of in geval van vleermuisoverlast kunt U contact opnemen met o.a. het Ministerie van C.R.M., postbus 5406 te 2280 HK Rijswijk. Dit kan ook telefonisch op nummer 070-949393 (dag en nacht bereikbaar).

Een folder met meer uitgebreide informatie over vleermuisbescherming is op dit adres gratis verkrijgbaar.

Als U zelf verblijfplaatsen van vleermuizen weet, zou ik die graag van U vernemen in verband met de inventarisatie van deze diertjes.

Jan Weertz

Het 'Vrijwillig Brandweer Gezelschap' van Gronsveld

25 mei 1881. "Bij eene verschroeiende droogte, na bijna in het geheel voorjaar niet geregend te hebben, ontstond brand in het huis van de weduwe Dumoulin in het oude schepenhuis Houben langs den grooten weg en de Putsteeg. Onmiddellijk waren dat huis, het huis van de weduwe Lebens-Schrijnemaekers en dat van J. Hollanders eene prooi der vlammen. Met inspanning van krachten is het, als bij wonder, gelukt het huis Spronck en de gehele buurt van ondergang te bewaren". Zo begint August Lebens, secretaris van de vrijwillige Brandweer van Gronsveld het verslag van de grote brand die precies 100 jaar geleden woedde op de plaats waar zich nu het huis van Colla Halders bevindt (Rijksweg 72).

Bovenvermeld citaat en de gegevens van het hierna volgende artikel zijn, voor zover niet anders vermeld, ontleend aan het "Rhegister van het Vrijwillig Brandweer-Gezelschap, opgericht te Gronsveld op 26 april 1858". Wij waren in de gelegenheid van dit boeiende register kennis te nemen dank zij de welwillendheid van de heer Bèr Bouchoms, oud-onderwijzer en de laatste secretaris van voornoemde Vrijwillige Brandweer.

Vuur, het vernielende en gevreesde element, heeft eeuwenlang steden en dorpen geteisterd. Hoe vaak gebeurde het niet dat hele dorpen een prooi der vlammen werden? Aan blussen viel nauwelijks te denken, want met de geringe hoeveelheid water die met emmertjes moest worden aangevoerd kon men nauwelijks iets uitrichten tegen de vlammenzee.

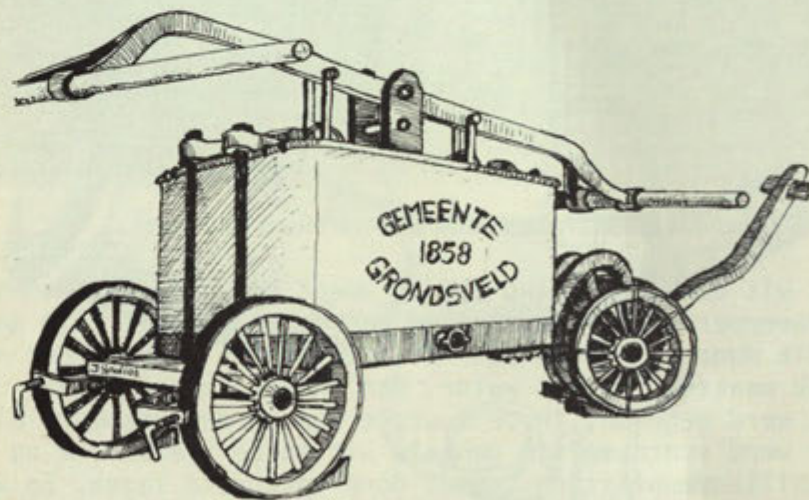
Op deze primitieve wijze zal men in voorbije eeuwen ook in Gronsveld en Rijckholt de branden, die veel frequenter dan tegenwoordig voorkwamen, wel bestreden hebben.

In het midden van de vorige eeuw bestond in beperkte mate de mogelijkheid gebruik te maken van een der brandspuiten van de gemeente Maastricht. In het gemeentearchief van Gronsveld bevindt zich een schrijven van B en W van Maastricht waarin de gemeente Gronsveld wordt verzocht de reparatiekosten (f.10,-) van de spuit, die was ingezet bij de brand van 6 oktober 1846 te Heugem, te voldoen. 1)

Een jaar eerder had P. Regout, "fabrykant te Maastricht" het aanbod gedaan om bij brand in de omliggende gemeenten zijn vier brandspuiten ter beschikking te stellen. 2) Of de gemeente Gronsveld van dit aanbod gebruik heeft gemaakt, is niet bekend.

Toen de gemeente Maastricht in 1858 haar verouderde, doch nog in goede toestand verkerende brandspuiten door moderne en, in de smalle straten der stad, beter manoeuvreerbare apparaten ging vervangen, bood zij de gemeente Gronsveld één exemplaar te koop aan. 3)

Of deze op dit aanbod is ingegaan blijkt niet uit de stukken. Het is echter wel waarschijnlijk omdat de thans nog bestaande brandspuit het jaartal 1858 draagt (zie tek.).

Deze aanschaf betekende een flinke stap vooruit in de brandbestrijding.

Zoals reeds vermeld werd op 26 april 1858 het Vrijwillig Brandweergezelschap opgericht. Het stelde volgens de statuten zich ten doel: "Het verrigten van den dienst aan de brandspuit, het vormen van rijen tot het aanbrengen van water, het beschermen van in brandgevaar verkeerende goederen, de beveiliging der darmen (= brandslangen G.J.) en overig materieel der brandspuit".

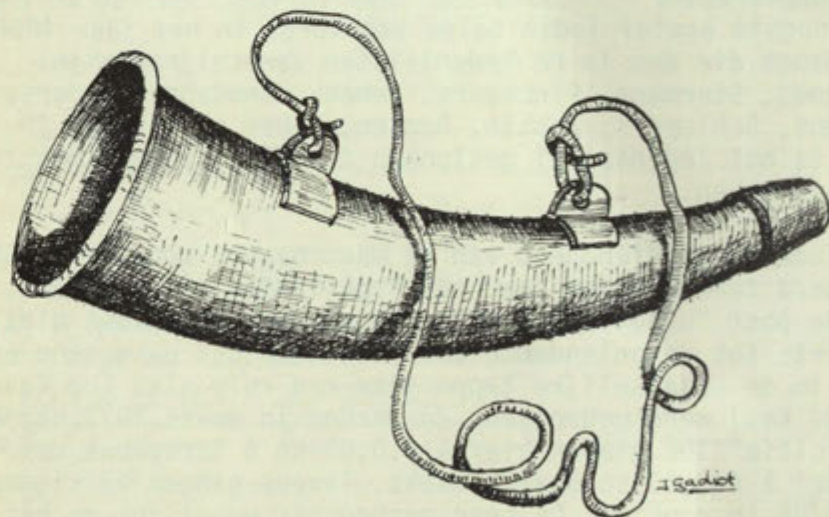
De grote brand van 1895, rechts is de brandweervagen zichtbaar.

Zoals uit deze opsomming blijkt moest een gedeelte van het brandweerpersoneel dienst doen aan de brandspuit. Zij waren het die door het op en neer bewegen van de hefboom het mogelijk maakten dat het water, dat in het reservoir van de spuit werd gegoten, in de vuurzee kon worden gepompt. Dit water werd voornamelijk gehaald uit enige poelen die op verschillende plaatsen in het dorp verspreid lagen. Zo was er bijvoorbeeld de Kerkpoel (aan de linkerkant van het kerkplein gelegen), de poelen in het Broek en de poel in de Slak (op de plaats waar de voormalige gemeentelijke stortplaats en kiezelkuil waren gelegen).

Een aantal keren wordt in het register met dankbaarheid gewag gemaakt van de voortreffelijke wijze waarop de jonge meisjes van Gronsveld geassisteerd hebben bij het vullen van de brandspuit.

Om te bevorderen dat men in geval van brand zo snel mogelijk over water en een trekpaard voor de brandspuit zou kunnen beschikken, werd in de statuten het volgende artikel opgenomen: "Hij die bij geval van brand het eerst met een genoegzaam tuig voorziene paard aan de spuit aanwezig is, bekomt eene belooning bestaande uit een geschenk door de gemeente te geven. Een dergelijk geschenk wordt hem toegevoegd die het eerst met een kar beladen met drie tonnen houdende ieder ten minste 100 kan (= liter G.J.) aan de spuit zich bevindt. Bij brand buiten het dorp zijn drie ledige tonnen voldoende".

In den beginne werd bij brand binnen het kerkdorp Gronsveld alarm geslagen door het luiden van de kerkklok, bij de overige branden gebeurde dit door middel van een trom. In later jaren werd de bevolking door middel van een z.g. brandhoortje gealarmeerd (zie tek).

Het brandhoortje.

Wilde men lid worden van het "Brandweergezelschap" dan moest men van onbesproken gedrag zijn en de, naar onze begrippen zeer lage, leeftijd van 12 jaren bereikt hebben.

De sociale voorzieningen stonden niet op een zeer hoog peil. Alleen als "een overmogend lid van het gezelschap" bij de bestrijding van een brand binnen de gemeente een ongeluk overkwam werden de kosten voor zijn herstel door de gemeente gedragen. Kwam een lid tengevolge van een ongeluk te overlijden dan kreeg zijn familie een jaarlijkse toelage waarvan de hoogte door het gemeentebestuur werd vastgesteld. De jonge vereniging had bij de oprichting al dadelijk veel toeloop: er meldden zich tijdens de oprichtingsvergadering 43 personen aan als lid. In deze ledenlijst komen we vrijwel alle namen van bekende Gronsveldse families tegen: Van den Boorn, Schrijnemaekers, Bemelmans, Goessen, Berchmans, Spronck, Lacroix, Heynen, Mingels, Houben, Devue, Van de Weerdt, Lebens, Pleumeeckers, Janssen, Aarts, Dassen en Broers.

In het jaar 1864 was het korps uitgegroeid tot 55 personen. Het jaarverslag vermeldt dat voor Godefridus Brouwers die belast was met "het aanbrengen van water" een "zingende mis" werd opgedragen.

Het hoogste aantal leden telde het korps in het jaar 1894: 68. Namen die dan in de ledenlijsten verschijnen zijn: Bouchoms, Starmans, Pinckaers, Teheux, Soudant, Halders, Martens, Schiepers, Joskin, Roosen, Waber en Lahaye. In 1911 is het ledenaantal geslonken tot 51. Nieuwe namen zijn: Mans en Doyen.

Teneinde de geoefendheid van de manschappen op peil te houden werd tweemaal per jaar een "spuitoefening" gehouden. Uit de post "uitgaven" blijkt dat men het nathouden niet beperkte tot de belendende percelen doch dat na gedane arbeid in de plaatselijke tapperijen een ruim glas (op kosten van de kas) werd gedronken. Zo werden in maart 1873 na de "erercitie" 102 glazen bier à f.0,05 en 5 "drupkens met suiker" à f.0,03 soldaat gemaakt. Tevens gingen 43 sigaren à f.0,02 in rook op. De penningmeester moest dus op het einde van de avond f. 6,11 neertellen. Hij kon dit echter met een gerust hart doen want van gemeentewege werd de kas jaarlijks met f. 10,- subsidie gespekt. Daar kwam nog bij

dat de brandverzekeringsmaatschappijen vaak niet-onaanzienlijke sommen uitkeerden als het de wakkere brandweerlieden gelukt was "het vernielend element te stuiten". Zo keerde de heer Schrijnemacher, agent van de "Assurance de Bruxelles" als waardering voor de hulp bij de bestrijding van de brand in 1881 f. 20,- uit. De ouderen onder de lezers zal het misschien vreemd voorkomen dat de prijs van een glas bier in 1873 f.0,05 bedroeg. Want zij herinneren zich ongetwijfeld dat omstreeks het jaar 1920 de prijs van deze verfrissende versnapering ook f.0,05 bedroeg. Een duidelijk bewijs dat het begrip "inflatie", althans wat de prijs van het bier betreft, nog niet bestond. Pas in 1922 wordt de prijs verhoogd.

Prompt bereikt de gemeenteraad dan ook een verzoek van de secretaris der Vrijwillige Brandweer om verhoging van de gemeentelijke subsidie in verband met "de gestegen consumptieartikelen".

Toen de financiële positie van de vereniging wat rooskleuriger werd (elke brand spekte de kas in niet onaanzienlijk mate) werden de leden vergast op een z.g. "mosselpartij". De eerste vond plaats in 1899. In de daarop volgende jaren werd om de twee jaar óf een "mosselpartij" óf een "knyns-

1899		
9 februari	mosselpartij honderd sigaren aan lijstje	1 40
9 feb	135 kates messelen voor 23600 en aan de Ines voor 25 met te verspreiden	4 00
9 feb	120 brandjes bij Jan Jacobs a 3 cent stuk	3 90
11/16	aan vrees van Vincent messelen schoven maken en loiaal verspreiden	1 25
9 feb	bij van Schrijnemakers 72 ten bier en 15 liter bier al 9 cent	5 85
9 feb	bij Egidius Jaspers papier en twee liter gebroed	28
9 feb	12 mand katen en houtdeel voor de kachel aan te maken	23
15 April	soot van Lestonis soot Wandak Lacroix	75
29 Juni	aan kachel Schrijnemakers voor zijn paard spuit oefening	1 00
29 Juni	spuit oefening bij Schrijnemakers. Lumbin. Pansen. Janssen. Spronck en Jacobs	8 25
9 Aug	brand te Nienegam bij de Wot Pieters	4 16
		32 23

Fragment uit het register.

perty" georganiseerd. In 1932 begon men het allemaal wat deftiger aan te pakken want dan is er in de boeken sprake van "souper" terwijl er in 1933 "feestmaal" vermeld staat. De uitgaven van de partij van 1899 (door de secretaris mimitieus opgetekend) zijn té interessant om ze hier niet te vermelden. Zo werden 135 kg mosselen voor de prijs van f.4,36 ingekocht (voor het gehele kwantum, niet per kg!). 100 sigaren gingen in rook op. Verder noteert de penningmeester: "aan de snep om ze (de mosselen) mee te brengen 20 cent". "130 broodjes bij Jan Jacobs ad 3 cent per stuk". "aan vrouw Vincent mosselen schoonmaken en het lokaal zuiveren f.1,75". "½ mand kolen en houtkool voor de kachel aan te maken f.0,23". Er werden die avond ½ ton bier en nog eens 15 liter bier gedronken. Mijn grootvader zaliger mocht, ter verhoging van de feestvreugde, ook iets leveren: "bij Egidius Jaspars peper en twee liter petrol f.0,28".

(wordt vervolgd)

GILLES JASPARS

Inhoudsopgave 'Grueles' jaargang nr 1 1981

ARCHIEF:	
Doelstelling	14
Beknopt verslag	138
DIALEKT:	
't Vroendel	6/11
't Wäor e sjtök van Groéselt	36/44
'nnen Däog oet 't boerelëve van vreuger	82 en 83
'nnen Däog oet 't lëve van Bërke	85/86 116/118
Harie	140/145
DORP EN MILIEU:	
Het tracé A2 / E9	22 en 23
Het kerkplein	63/65
De Biologische School "Savelsbos" Gronsveld	94/96
Gemeentelijke herindeling	97
Nieuwe straatnamen	154/157
FOTO:	
Doelstelling	15/19
Kën d'r hön nog?	
Vader en zoon Pootsj	52/57
Jozef Spronck	87/91
Mathieu Dassen	120/125
Mathijs Frederix	148/151
School en Klassefoto's:	
Lagere School Gronsveld	20/21
Schooljeugd Rijckholt 1911	58/59
Schooljeugd 1930-1931	92/93
Lagere School Gronsveld 1930-1932	126/127
Bewaarschool 1957	152/153
HISTORIE:	
De grafkelder in de St. Martinuskerk te Gronsveld (1)	27/32
De grafkelder in de St. Martinuskerk te Gronsveld (slot)	45/51

Het plaatsen van een nieuw kruis op de kerktoren van Gronsveld	73/76
Dorpsperikelen te Rijckholt in de 18e eeuw	77/81
De prehistorische vuursteenmijn van Rijckholt-St. Geertruid	128/131
Un grand malheur est arrivé	
-instorting kiezelkuil in 1848-	132/136
Het botten	135/136
Het "Vrijwillig Brandweer Gezelschap" van Gronsveld	168/174
NATUUR:	
Doelstelling	24/26
De gevlekte aronskelk	67/68
De das	69/72
Opschoonaktie	98/99
Veldbloemen	100/101
Paddestoelen	106/109
De hamster	109/112
De pool van Kips	161/163
Vleermuizen	164/167
GEDICHTEN:	
't Sjpook	52,54,56
De kërktöen	62
e Boereleesje vaan vreuger	83/84
Naojaor	118
De sjtraot aof	146/147
STREEKMUSEUM:	
Doelstelling	12/13
Eerste reacties en aanwinsten	60/62
Permanente expositieruimte	102/103
Aanwinsten en vragen m.b.t. voorwerpen	113/115
	158/160
DIVERSEN:	
Doelstelling stichting	2/3
Waarom "Grueles"?	4/5
Uitspraak van "Grueles"	35
Tranchotkaart	81
Humor uit de oude doos	119,139,145

